

carte ce stimulează gândirea și capacitățile asociative. Iar cartezianul Adrian N. Mihalache nu își îndeamnă cititorul să urmeze același drum cu el, autorul, „ci să construiască el însuși noi cărări, pornind de la fiecare capitol, văzut ca o posibilă bifurcație“.

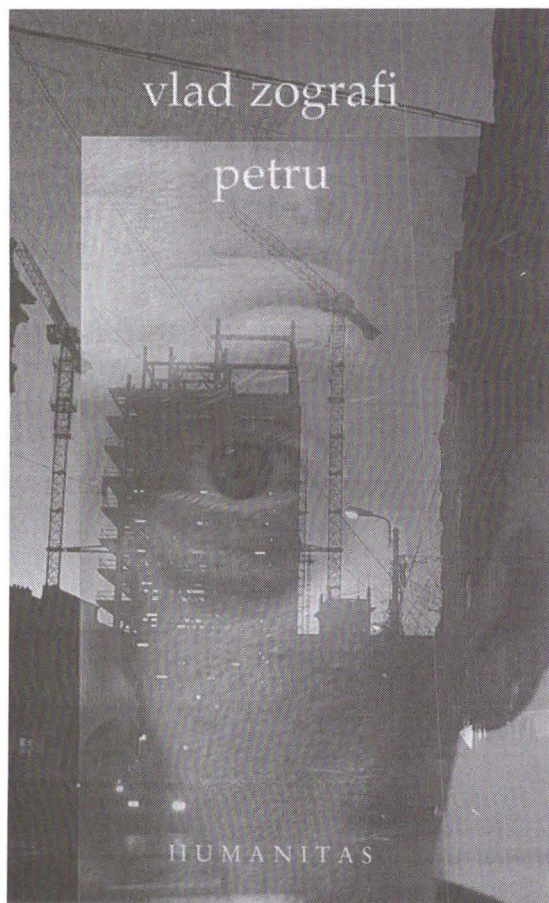
Adrian N. Mihalache, *Înaintând mascat. Eseuri frivole*, Editura Curtea veche, București, 2007.

O insulă paradoxală

La sfârșitul anului 1996, Editura UNITEXT și directorul ei, criticul Marian Popescu, „și-au luat inima în dinți“ și l-au publicat într-un volum de autor pe Vlad Zografi. Era primul volum de autor tipărit de respectiva editură, iar piesa care însemna centrul său de greutate, *Petru sau Petele în soare*, fusese perdantă la concursul *Piesa anului*, organizat de UNITER și gestionat de nimeni altul decât de Marian Popescu. Lansat cu ocazia *Galei Teatrelor Naționale* de la Cluj, respectivul tom a devenit aproape instantaneu o carte despre care „toată lumea vorbește“.

„Cronica“ orală a atras atenția imediat asupra unei piese cu adevărat uluitoare, uluitoare în primul rând fiindcă era opera unui debutant în dramaturgie, specie extrem de rară la acea vreme. A urmat apoi constituirea unui consistent dosar de presă, la împlinirea căruia și-au adus contribuția deopotrivă criticii de teatru și criticii literari (tonul îl dăduse Monica Lovinescu care a girat cu prestigiul ei respectivul debut printr-un avertisment laudativ categoric).

Petru a fost, așadar, la vremea primei sale apariții, ceea ce se cheamă un șoc de lectură. Nu era deloc puțin lucru ca piesa unui începător să nu trădeze aproape niciun fel de ezitare de scriitură, nicio excrescență. Autorul, deși venea în dramaturgie dinspre proză, părea să nu sufere de maladiile celor ce trec brusc de la genul epic la cel dramatic, de narcisism cronic manifestat prin incapacitatea de a reprima stilul prolix. Vlad Zografi nu confunda regnurile, nu dorea să suplinească inexistența autenticei teatralități prin exces de cuvinte, nu dizolva un ipotetic conflict dramatic în zeci de pagini lipsite de semnificație, dar care

Îl pun apoi pe cititor în incapacitatea de a rezuma „despre ce e vorba în propoziție”. Cu alte cuvinte, *Petru* arăta că Vlad Zografi știe ce înseamnă teatralitate încorporată în scriitură, că nu are nici cea mai mică sficiune în conducerea acțiunii și că, în același timp, nu pune niciun fel de stavilă imaginației potențialei regizor. Tenacitatea dovedită în exfolierea semnificațiilor, convertirea în dialog dramatic a unui întreg spectacol al lumii, felul în care evenimentul evoluează pe mai multe făgașuri, transformând surprinderea unei întâmplări precis delimitate – descinderea, în 1717, a Țarului Petru I al Rusiei în Franța, întâmplare atestată de istorie și comentată în *Memoriile* lui Saint-Simon (citat ca atare în prefața piesei) – într-o meditație filosofică despre raporturile dintre Occident și lumea Estului, dar și despre aspirațiile și suferințele omului. Toate acestea erau argumente în a vedea în Vlad Zografi nu o speranță, ci o certitudine a literaturii dramatice românești contemporane.

În 2007, *Petru* e retipărit, împreună cu o altă piesă, intitulată *Sărută-mă!*, la Editura Humanitas. Pe coperta a patra a volumului, găsim următoarea mărturisire: „Am scris *Petru* în primăvara lui 1995, într-un timp scurt, cam o săptămână. Cunoscusem cât de cât Rusia și destul de bine Franța, adică Parisul. Despre Petru I, țarul Rusiei, și despre vizita lui din 1717 în Franța citisem câte ceva. Dar nu istoria în sine mă interesa, și nici clișeul foarte la modă al *ciocnirii civilizațiilor*. Descoperisem că pot fi avocatul fiecărui personaj, toți aveau dreptate în felul lor și de toți mă simțeam atașat. În așa măsură încât, nevrând să-i abandonez, m-am gândit la o continuare a piesei: să-i aduc pe francezi în Rusia. Relativul succes al lui *Petru* și spectacolele făcute după el, m-au luat pe nepregătite. Odată pusă în scenă, am fost obligat să mă detașez de piesă, s-o privesc cu ochii spectatorului și nu ai autorului, iar efectul a fost foarte puternic. Continuarea ei mi se părea un fel de *Rambo II* sau *Greu de ucis II*, așa că am renunțat s-o mai scriu. De atunci, *Petru* a rămas o insulă barocă, luxuriantă și paradoxală, pierdută în mijlocul oceanului. Și pentru mine un capăt de drum”. S-a întâmplat ca *Petru* să reapară la scurtă distanță de la publicarea unui volum cu texte inedite ale lui Vlad Zografi: *America și acustica*. Citită după parcurgerea acestor noi piese, caracterul luxuriant și paradoxal al lui *Petru* ajunge să îmi lase un sentiment de tristețe.

Petru se mai numește și *Petele din soare*, titlu enigmatic, trimițând către aspirația spre absolut ce-l definește pe erou. Căci Petru, cel care bea „o găleată de votcă pe zi” și aleargă după prostituatele Parisului, care e conștient că „pentru ruși sunt prea european, iar europenii mă găsesc prea rus”, care nu vrea să admită că „până și soarele...prietenul meu din depărtări, ...până și soarele are pete” e, asemenea lui Caligula, din piesa omonimă a lui Albert Camus, o ființă deopotrivă carismatică și vulnerabilă, care, atunci când nu-și poate vedea împlinite dorințele, când nu-l poate convinge pe filosoful cinic Pierre de la Manque (inventat de dramaturg), de care e fascinat, să vină în Rusia, ordonă să fie asasinat, reprimându-și cu dificultate durerea. Dialogurile dintre Petru și posibilul său dublu, Pierre de la Manque, sunt absolut încântătoare și cred că nu ar fi tocmai neîndreptățită ipoteza că pentru filosoful libertin și sceptic, atât de puțin preocupat de condiția lui materială și de grija de a nu-i supăra pe academiști și pe academicieni, dramaturgul l-a avut drept model pe Emil Cioran. Sunt câteva „antecedente” în acest sens în însăși activitatea lui Vlad Zografi. Să reamintim că el a fost cel care a întocmit în 1996, împreună cu Aurel Cioran, fratele filosofului, antologia *Cioran și muzica*, apărută la

Editura Humanitas. La urma urmei, Pierre de la Manque e omul aflat „pe culmile disperării”. Cum altfel s-ar putea explica replici ca acestea: „Am devenit critic pentru că știu că nu mai avem nicio șansă noi, francezii” ; „Tu n-ai voie să-i schimbi pe ruși. Crede-mă, ai comite o mare greșeală. Voi sunteți singurii de p-aici care mai au ceva energie. Voi și nemții”?

Cum singur admite în textul citat mai sus, Vlad Zografi nu-și propune să rivalizeze, nici măcar să citeze în piesa lui analizele politice ale lui Samuel P. Huntington, nu vrea nicidecum să polemizeze cu teoriile mai mult sau mai puțin înspăimântătoare despre „șocul civilizațiilor” Dar asta nu-l împiedică să observe și să analizeze totul cu un ascuțit simț critic, uneori cu o greu disimulată doză de sarcasm. Farmecul scrisului pentru teatru al lui Vlad Zografi, cel din *Petru sau Petele din soare*, se află, în egală măsură, în profunzimea, în acuitatea observației, dar și în dramaticitatea și logica, în firescul netrucat al expunerii. Iar pentru cine e suprasaturat de lectura unor așa-zise texte „de dramaturgie”, dar care nu au nimic de-a face cu aceasta, întrucât pur și simplu le lipsește conflictul dramatic și nu au ceea ce se cheamă *story*, o piesă ca *Petru* e asemenea unui balon de oxigen.

Cea de-a doua piesă din volumul apărut la Humanitas, se numește *Sărută-mă!* și e o monodramă modernă ce se bizuie pe exploatarea generoasei teme a alterității, a adevăratelor fațete a relațiilor dintre oameni. Parabola e cât se poate de transparentă. Un lepros în libertate pătrunde pe neașteptate în casa cam dezordonată a unui om fără identitate precisă, care poate fi oricare dintre noi, spectatorii, și își rememorează viața. A fost o vreme când leprosul a avut o existență aparent normală. Se putea chiar considera un răsfățat al sorții, era iubit de toți cei din jurul său. În copilărie, părinții îl sufocaseră cu dragostea lor. La maturitate a fost copleșit de iubirea soției, pe nume Ema, între timp moartă din cauza unui cancer la sân. Toți prietenii îl înconjurau cu o nemărginită grijă. Și asta pentru că el era Bolnavul prin excelență. Învățase să joace excelent acest rol, iar societatea era bună, amabilă, gata oricând să sară în ajutorul celui ce la patru ani a fost operat de hernie, la șapte ani și-a scos amigdalele, la zece, apendicele, la șaisprezece, un rinichi, și care avea mereu febră, fiind sistematic îndopat cu antibiotice. Bolnavul prin definiție a fost răsfățatul unei lumi prin excelență sănătoasă, până când a devenit cu adevărat bolnav și din cauza unui incident stupid s-a îmbolnăvit de lepră. Nimeni nu mai dorea să aibă de-a face cu un bolnav deloc drăguț, deloc plăcut privirii. Drept pentru care Bolnavul a fost trimis la leprozerie, de unde a scăpat ca prin minune și acum își ia revanșa. O revanșă asupra fățărniciei omenești. Cerându-i să joace un rol și apoi să îl expliceze. Căci nimeni, nici măcar oamenii Bisericii, cei ce nu ostenesc să vorbească despre faptul că Iisus a sărutat un lepros, nu au știut să-i sară în ajutor atunci când Bolnavul chiar devenise un caz. Drept pentru care leprosul se instalează într-o casă oarecare, peste care pune tot mai vârtos stăpânire, iar, în final, îi cere cu cinism gazdei sale: „Am obosit. Mda...Cred că am să dorm puțin. Să nu faci gălăgie. Uite, poți să te duci la bucătărie. Speli vasele, mai faci și tu ordine. Mai arunci din lucruri. Pe urmă poți să ieși în oraș, dacă ai chef. Nu uita să cumperi vin. Vezi să nu fie dulce. Adu și ceva de mâncare. (Se întoarce cu spatele. Moment de tăcere. Se răsuțește spre spectatori): Și încearcă să îți dai seama cum e. Să-mi zici și mie când te întorci”.